

Nota waarderen, activeren en afschrijven van vaste activa (WAAVA)

oktober 2019

1 Inhoudsopgave

2	Inleiding.....	4
3	Wettelijke kaders	5
4	Indeling van vaste activa	5
4.1	Materiële vaste activa (MVA)	6
4.1.1	MVA met een economisch nut	6
4.1.2	MVA in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	7
4.2	Immateriële vaste activa.....	8
4.2.1	Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen.....	8
4.2.2	Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor het realiseren van een bepaald actief	8
4.2.3	Bijdragen aan activa in eigendom van derden.....	8
4.3	Financiële vaste activa	9
5	Waardering van materiële vaste activa	9
5.1	Aankoopprijs	9
5.2	Vervaardigingsprijs.....	9
5.2.1	Indirecte kosten	10
5.2.2	Toerekening van interne uren en overige indirecte kosten	10
5.2.3	Toerekening van rente	11
5.2.4	Bijdragen van derden	11
5.2.5	Onttrekkingen uit reserves	11
5.3	Waardeverandering	11
5.3.1	Actuele waarde, marktwaarde, economische waarde	12
5.3.2	Boekwaarde	12
5.3.3	Afwaarderen	12
5.3.4	Beslisboom afwaarderen	13
6	Activeren (van materiële vaste activa)	13
6.1	Criteria voor activeren	14
6.2	Beslisboom: Activeren	15
6.3	Activa in ontwikkeling	16
7	Afschrijven	16
7.1	Startmoment van de afschrijvingen.....	17
7.2	Afschrijvingstermijnen	17
7.3	Componentenbenadering.....	18
7.4	Afschrijvingsmethoden	18
7.4.1	Lineaire afschrijvingsmethode	19
7.4.2	Annuïtaire afschrijvingsmethode.....	19
7.5	Categorieën (afschrijvingstabel)	20

8	Rente.....	21
8.1.1	Betaalde rente.....	21
8.1.2	Omslagrente.....	21
8.2	Rente tijdens de bouw.....	21
8.3	Rente tijdens de exploitatie.....	22
9	Financiële dekking van kapitaallasten.....	22
9.1.1	Dekking uit inkomsten van derden.....	22
9.1.2	Dekking uit structureel kapitaallastenbudget.....	22
9.1.3	Activareserve = kapitaallastenreserve.....	22
10	Investing in relatie tot een grondexploitatie.....	23
	Bijlage 1: Belangrijkste wijzigingen.....	26
	Bijlage 2: Verklarende woordenlijst.....	28

2 Inleiding

De nota waarden, activeren en afschrijven van vaste activa, kortweg WAAVA, is een nieuwe nota die uitvoering geeft aan artikel 10 van de Financiële verordening van de gemeente Utrecht. Zij geeft de kaders voor administratief handelen aan die gelden vanaf het moment dat de gemeenteraad heeft besloten over investeringskredieten en de bijbehorende uitgaven heeft geautoriseerd.

De nota geeft uitdrukking aan de bijzondere positie van investeringen in de gemeentelijke financiële huishouding. Een substantieel deel van de gemeentelijke middelen gaat naar investeringen om de beleidsuitvoering mogelijk te maken. Voorbeelden zijn culturele en sportvoorzieningen, scholen, wegen, rioleringen en groenvoorzieningen, maar ook investeringen ten behoeve van de bedrijfsvoering. Nadat de gemeenteraad heeft besloten een investeringskrediet te verlenen en de bijbehorende uitgaven te autoriseren, wordt een waardevol object toegevoegd aan het gemeentelijk bezit. De verwachting daarbij is dat het vele jaren zal meegaan. Dat laatste heeft zijn weerslag in de exploitatiebegroting en de balans. Hoewel de grootste uitgaven voor een investering gedaan worden vóór het moment van oplevering, worden deze in de exploitatiebegroting als lasten gespreid over de hele levensduur van het object. Een investeringsbesluit betekent dus een meerjarige financiële verplichting. De investering is op de balans een bezit met een bepaalde waarde. In het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) staan hiervoor de algemeen geldende regels. De Utrechtse spelregels met betrekking tot activeren en afschrijven in deze nota zijn hiervan afgeleid.

De aanleiding voor de vaststelling van de nota WAAVA in 2016 was de wijziging in het BBV met betrekking tot investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. Tot dan toe was het toegestaan om investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut te activeren, maar met ingang van de begroting 2017 stelt het BBV dit verplicht. In Utrecht was het beleid deze categorie investeringen in principe niet te activeren. Het beleid is aangepast in overeenstemming met het vernieuwde BBV. Bij de actualisatie van de nota in 2019 zijn nieuwe inzichten uit BBV-richtlijnen verwerkt ten aanzien van het startmoment van de afschrijvingen (hoofdstuk 7.1) en investeringen in relatie tot een grondexploitatie (hoofdstuk 10). Daarnaast is de regel ten aanzien van het activeren van kosten verbonden aan geldleningen (hoofdstuk 4.2.1) aangepast, ter verbetering van de risicobeheersing.

De nota WAAVA behandelt de volgende onderwerpen:

- a. de grondslagen voor waardering en activering van vaste activa
- b. de afschrijvingsmethode en –termijnen van vaste activa
- c. het moment waarop de afschrijving van vaste activa begint

Met deze nota legt de gemeenteraad het kader en de uitgangspunten vast. De omkaderde teksten geven kort aan wat de regel inhoudt met daaronder de toelichting. Ook is aangegeven welke ruimte het BBV biedt. Binnen het kader van de nota WAAVA geeft het college van burgemeester en wethouders nadere uitwerking in de vorm van een Afschrijvingstabel met de exacte

afschrijvingstermijnen en –methode van de onderscheiden activa. De afschrijvingstabel wordt ter informatie aan de Raad aangeboden.

Ter verheldering van het beleid en de regelgeving gaat deze nota ook in op de theoretische achtergrond van de gehanteerde begrippen.

3 Wettelijke kaders

Artikel 212 van de Gemeentewet stelt dat elke gemeente een financiële verordening moet hebben. De financiële verordening bevat in elk geval de “regels voor waardering en afschrijving van activa”.
http://wetten.overheid.nl/BWBR0005416/2016-02-01#TiteldeelIV_HoofdstukXIV

Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) stelt wettelijke regels met betrekking tot gemeentefinanciën. De artikelen 59 tot en met 65 van het BBV bevatten regels voor waardering, activering en afschrijving van vaste activa.

<http://wetten.overheid.nl/BWBR0014606/2016-04-14>

Met het oog op de juiste interpretatie van de BBV-regels doet de commissie BBV stellige uitspraken. Gemeenten zijn verplicht zich aan de stellige uitspraken te houden. Daarnaast doet de commissie BBV aanbevelingen en publiceert een vraag- en antwoordrubriek op haar website.

<http://www.commissiebbv.nl/>

Artikel 10 van de Financiële verordening gemeente Utrecht bepaalt dat het college van burgemeester en wethouders de nota “Waarderen, activeren en afschrijven van vaste activa (WAAVA)” aanbiedt ter behandeling en vaststelling door de raad.

Voor de exacte afschrijvingstermijn per actief stelt het college van burgemeester en wethouders een detailtabel vast en verstrekt deze ter informatie aan de raad.

4 Indeling van vaste activa

Kapitaalgoederen zijn objecten met een meerjarig nut. Een relatief groot deel van het vermogen van de gemeenten zit besloten in kapitaalgoederen.

Investerings zijn de uitgaven die de gemeente doet voor de aanschaf of vervaardiging van kapitaalgoederen. Met ingang van 2017 worden alle investeringen in vaste activa – die voldoen aan de criteria volgens de richtlijnen uit deze nota – geactiveerd.

Activa zijn de bezittingen van de gemeente op een bepaald moment, de waarde ervan uitgedrukt in euro's. Ze staan op de debet-kant (linkerkant) van de balans. De bezittingen kunnen vast zijn of vlottend naargelang hun relatieve omloopsnelheid. Deze nota gaat over de vaste activa; dat zijn de bezittingen met een looptijd van minimaal één jaar. We onderscheiden drie soorten vaste activa: materiële, immateriële en financiële vaste activa.

4.1 Materiële vaste activa (MVA)

Materiële vaste activa (MVA) zijn de materiële bezittingen van de gemeente, die zij langdurig gebruikt voor haar beleidsrealisatie en bedrijfsvoering. De gemeente heeft het economisch eigendom. Enkele voorbeelden: het gemeentehuis, scholen, bedrijfsauto's, computers, rioleringen en sportvelden. In het BBV (artikel 35) wordt onderscheid gemaakt tussen MVA met een economisch nut en MVA in openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

4.1.1 MVA met een economisch nut

MVA hebben een economisch nut indien ze verhandelbaar zijn (er een markt voor is) en/of als ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Indien ter bestrijding van kosten rechten of een heffing kan worden geïnd, dan spreken we van materiële vaste activa met een economisch nut. Dat een gemeente ervoor kan kiezen ergens geen of geen kostendekkend tarief voor te heffen, is niet relevant voor de vraag of een actief economisch nut heeft. Dit betekent onder andere dat alle gebouwen een economisch nut hebben; er is immers een markt voor gebouwen. Een vergelijkbare redenering geldt voor de verhandelbaarheid.

Zie verder paragraaf 'activeren'.

Voorbeelden van materiële vaste activa met een economisch nut: maatschappelijk vastgoed

Voorbeeld van materiële vaste activa met een economisch nut: riolering

4.1.2 MVA in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut

Het criterium ‘maatschappelijk nut’ is niet hetzelfde als ‘maatschappelijke functie’. Dat laatste geldt voor het overgrote deel van het gemeentelijk bezit. Voor de duidelijkheid hanteert het BBV in geval van maatschappelijk nut de extra toevoeging ‘in de openbare ruimte’. MVA in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut genereren geen inkomsten, maar vervullen wel duidelijk een publieke taak. Het betreft investeringen in bijvoorbeeld wegen, water en groenvoorzieningen.

Alle investeringsprojecten in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut die in uitvoering komen in of na 2017 en de gemeente minimaal 5 miljoen euro kosten, worden geactiveerd. Zie verder paragraaf 6. Activeren.

Voorbeelden van materiële vaste activa in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut: wegen en groenvoorziening

4.2 Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa bestaan uit:

- Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio.
- Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor het realiseren van een bepaald actief.
- Bijdragen aan activa in eigendom van derden.

4.2.1 Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen

Reguliere kosten van het sluiten van geldleningen (o.a. provisie bij bemiddeling van financiering) worden in Utrecht niet geactiveerd, maar direct ten laste van het resultaat gebracht.

Onder het sluiten van geldleningen wordt ook verstaan het oversluiten of afkopen van leningen of financiële derivaten. De met laatstgenoemde acties gepaard gaande kosten, bijvoorbeeld boeterente, worden op grond van BBV artikel 34 onderdeel a geactiveerd.

Kosten van het sluiten van geldleningen worden direct ten laste van het resultaat gebracht, met uitzondering van kosten van het oversluiten of afkopen van leningen of financiële derivaten.

4.2.2 Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor het realiseren van een bepaald actief

Kosten van onderzoek en ontwikkeling zijn immateriële kosten. Het activeren van immateriële kosten leidt tot bijkomende (rente-)lasten en daarmee uiteindelijk tot hogere exploitatielasten zonder dat daar een voordeel of een materieel bezit tegenover staat. Daarom is het van belang zorgvuldig af te wegen hoeveel immateriële kosten redelijkerwijs tot de kostprijs van het actief kunnen worden gerekend. De toevoeging in de BBV-regel 'voor het realiseren van een bepaald actief' is hier essentieel. De vooronderzoeken in de voorbereidende fasen leiden tot een definitief 'go-or-no-go' moment waarop het bestuurlijk besluit valt om over te gaan tot de realisatie van een bepaald actief van een bepaalde omvang en kwaliteit en voor het verleende krediet.

Immateriële kosten voor het realiseren van een bepaald actief in eigendom van de gemeente, worden in Utrecht geactiveerd vanaf het moment dat het inhoudelijk en financieel kader is vastgesteld c.q. het investeringskrediet is vrijgegeven door de gemeenteraad.

Immateriële kosten in de fase(n) daarvóór worden in Utrecht niet geactiveerd. Op basis van een onderbouwd voorstel kan de gemeenteraad een separaat voorbereidingskrediet verstrekken.

Voor een nadere toelichting bij de verschillende projectfasen: zie 5.2.2 'Toerekening van interne uren en overige indirecte kosten'.

4.2.3 Bijdragen aan activa in eigendom van derden

In het BBV artikel 61 staan de volgende voorwaarden:

Bijdragen aan activa in eigendom van derden *kunnen* worden geactiveerd indien:

- a. er sprake is van een investering door een derde
- b. de investering bijdraagt aan de publieke taak
- c. de derde zich heeft verplicht tot het daadwerkelijk investeren, op een wijze zoals is overeengekomen en;

d. de bijdrage kan worden teruggevorderd indien de derde in gebreke blijft of de gemeente anders recht kan doen gelden op de activa die samenhangen met de investering.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden worden in Utrecht over het algemeen niet geactiveerd, maar rechtstreeks ten laste van het resultaat gebracht.

De gemeente behoudt de mogelijkheid om investeringsbijdragen aan derden te verstrekken. Deze mogen alleen geactiveerd worden als beantwoord wordt aan de vier hiervoor genoemde BBV-criteria.

4.3 Financiële vaste activa

Financiële vaste activa kennen volgens het BBV de volgende indeling:

1. Kapitaalverstrekkingen aan: gemeenschappelijke regelingen, deelnemingen en overige verbonden partijen
2. Langlopende leningen aan openbare lichamen, woningcorporaties, deelnemingen en overige verbonden partijen
3. Overige langlopende leningen
4. Overige uitzettingen met een looptijd van 1 jaar of langer

Leningen verstrekt aan derden worden gewaardeerd en op de balans opgenomen tegen de nominale waarde. De belangen in gemeenschappelijke regelingen en deelnemingen, evenals effecten worden gewaardeerd tegen de kostprijs.

5 Waardering van materiële vaste activa

Met 'waardering' bedoelen we hier de administratieve waarde van een bezit bepalen. De waarde van een object is de prijs die betaald is om het object aan te kopen of de kosten om het zelf te vervaardigen. De waarde van objecten bevindt zich aan de activa-kant, dit is de linkerkant van de balans. Op de oorspronkelijke waarde vindt jaarlijks afschrijving plaats die parallel loopt met de waardedaling door veroudering en slijtage. Zie verder bij: 'afschrijven'.

5.1 Aankoopprijs

De aankoopprijs, ook wel de 'verkrijgingsprijs' genoemd, is de som van alle inkoopkosten exclusief verrekenbare of compensabele BTW en vermeerderd met de bijkomende kosten. Voorbeelden van bijkomende kosten zijn: notariskosten en overdrachtsbelasting.

5.2 Vervaardigingsprijs

De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen, de kosten van materialen en van arbeid en overige kosten, die rechtstreeks aan de vervaardiging

kunnen worden toegerekend, vermeerderd met de rente tot het tijdstip van ingebruikname. Voorbeelden van overige kosten zijn: bouwplaatskosten, leges en verzekeringskosten tijdens de bouw.

5.2.1 Indirecte kosten

BBV artikel 63: 'In de vervaardigingsprijs *kunnen* voorts worden opgenomen een redelijk deel van de indirecte kosten en de rente over het tijdvak dat aan de vervaardiging van het actief kan worden toegerekend.'

5.2.2 Toerekening van interne uren en overige indirecte kosten

Met 'interne uren' wordt bedoeld: de kosten van ambtelijke inspanning, berekend tegen intern uurtarief. VAT-kosten zijn ook indirecte kosten. Met VAT-kosten wordt bedoeld: de kosten van voorbereiding, administratie en toezicht. Interne uren en overige indirecte kosten komen voor gedurende het gehele proces vanaf het allereerste concept startdocument tot en met de oplevering en nazorg. Sommige activiteiten dragen rechtstreeks bij aan de realisatie van een bepaald actief, anderen behoren tot de normale bedrijfsvoering. Het is lastig om objectief aan te geven welke van deze indirecte kosten redelijkerwijs aan het actief kunnen worden toegerekend. Door een proces in fasen te knippen is het mogelijk om hierover nadere afspraken te maken.

In Utrecht wordt voor complexe ruimtelijke processen het Utrechts Plan Proces (UPP) model gebruikt. Hierin worden een vijftal fasen¹ onderscheiden:

1. Initiatief-fase
2. Definitiefase
3. Ontwerpfase
4. Voorbereidingsfase
5. Realisatiefase.

Bij omvangrijke ruimtelijke projecten mag in Utrecht tot de vervaardigingsprijs worden gerekend en mee geactiveerd: een redelijk deel van de interne uren en overige indirecte kosten van de bovengenoemde fasen 3 tot en met 5. De fasen 1 en 2 worden direct ten laste van het resultaat van het betreffende boekjaar gebracht.

De start van fase 3, de ontwerpfase, vormt het moment waarop het inhoudelijk en financieel kader is vastgesteld.

In Utrecht wordt voor projecten in de bedrijfsvoering zoals ICT projecten het prince-2 model gebruikt. Hierin worden een viertal fasen onderscheiden:

1. Opstartfase / projectaanloop
2. Initiatie-fase
3. Uitvoeringsfase(n)
4. Oplevering en nazorg

Bij bedrijfsvoeringsprojecten zoals ICT-projecten wordt in Utrecht tot de verwervings- c.q. vervaardigingsprijs gerekend en mee geactiveerd: een redelijk deel van de interne uren en overige

¹ Voor een nadere definiëring van de vijf fasen wordt verwezen naar het Utrechts Plan Proces (UPP)

indirecte kosten van de bovengenoemde fasen 2 en 3. De kosten in fase 1 en 4 worden direct ten laste van het resultaat van het betreffende boekjaar gebracht.

Uren die direct bijdragen aan de vervaardiging van een actief maken deel uit van de vervaardigingsprijs. Het zijn bijvoorbeeld uren van stadsingenieurs. Bij de kredietaanvraag dienen deze uren in de kostprijs inbegrepen te worden.

De kosten van indirecte uren die tot de normale bedrijfsvoering behoren worden niet bij de kostprijs opgeteld maar rechtstreeks ten laste van het resultaat gebracht. Dat zijn bijvoorbeeld de uren voor het uitschrijven van aanbestedingen of van het controleren en betaalbaar stellen van facturen.

5.2.3 Toerekening van rente

Zie verderop in deze nota: 'Rente tijdens de bouw'

5.2.4 Bijdragen van derden

Bijdragen van derden die in directe relatie staan tot een actief worden op de waardering daarvan in mindering gebracht (BBV artikel 62, lid 2).

Toelichting

Bijdragen van derden zijn bijvoorbeeld bijdragen van Rijk, Provincie of Cultuurfondsen. De Raad autoriseert investeringskredieten inclusief bijdragen van derden. Daarbij zijn toegezegde bijdragen van derden een dekkingsmiddel. Ze verlagen per saldo het gemeentelijke deel in de kostprijs van de investering. Met het oog op beperken van rentelasten tijdens de bouw, worden werkelijk ontvangen bijdragen van derden reeds tijdens de bouw zoveel mogelijk in mindering gebracht op de uitgaven. Dit heet de 'netto-methode'.

5.2.5 Onttrekkingen uit reserves

Tot en met 2016 was het toegestaan om reserves in mindering te brengen op investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. De nieuwe regels voorzien niet meer in die mogelijkheid. Het oude BBV artikel 62 lid 3 is vervallen.

Onttrekkingen uit reserves worden niet direct in mindering gebracht op de kostprijs van investeringen om deze te verlagen (BBV)

Het is daarentegen wel toegestaan om een reserve te vormen voor de dekking van kapitaallasten. Reserves moeten worden opgenomen bij de passiva, dit is de rechterzijde van de balans. Zie verderop in deze nota bij: Activareserve.

5.3 Waardeverandering

Om de waarde van kapitaalgoederen uit te drukken worden verschillende termen en definities gebruikt. Bovendien zijn die waarden niet altijd aan elkaar gelijk en ze kunnen ook nog eens fluctueren over de jaren. Hierna lichten we eerst de verschillende waarden toe en gaan we daarna in op waardeverandering.

5.3.1 Actuele waarde, marktwaarde, economische waarde

De actuele waarde, marktwaarde of economische waarde zijn drie begrippen die hetzelfde uitdrukken: het is wat iets bij verkoop zou opbrengen in het vrije economische verkeer. De werkelijk betaalde kostprijs kan lager of hoger zijn.

5.3.2 Boekwaarde

Het geheel van netto geactiveerde investeringskosten verminderd met de reeds gedane afschrijvingen is de boekwaarde. De boekwaarde is het bedrag waarvoor een actief in 'de boeken' - dat is op de balans - staat. De boekwaarde is niet altijd gelijk aan de marktwaarde. De marktwaarde is bepalend voor de maximaal toegestane boekwaarde. Als de marktwaarde lager is dan de boekwaarde dient in bepaalde gevallen van de boekwaarde extra afgeschreven te worden tot het bedrag van de lagere marktwaarde. Aan het bedrag van de boekwaarde wordt jaarlijks rente toegerekend.

5.3.3 Afwaarderen

Door diverse (externe) factoren kan de actuele waarde van een actief met economische waarde stijgen of dalen. In beide gevallen komt de administratieve boekwaarde niet meer overeen met de actuele marktwaarde. De commissie BBV zegt hierover in haar notitie kapitaalgoederen 2007, punt 2.2.5: "Een naar verwachting duurzame waardevermindering wordt op het moment van constatering als verlies genomen." Omwille van de begrotingsstabiliteit en inzichtelijkheid nuanceert de commissie BBV deze regel in haar notitie 'Waardering vastgoed'. Hierin geeft de commissie BBV aan onder welke omstandigheden vastgoed duurzaam moet worden afgewaardeerd. Daarbij speelt de bestuurlijke intentie een belangrijke rol.

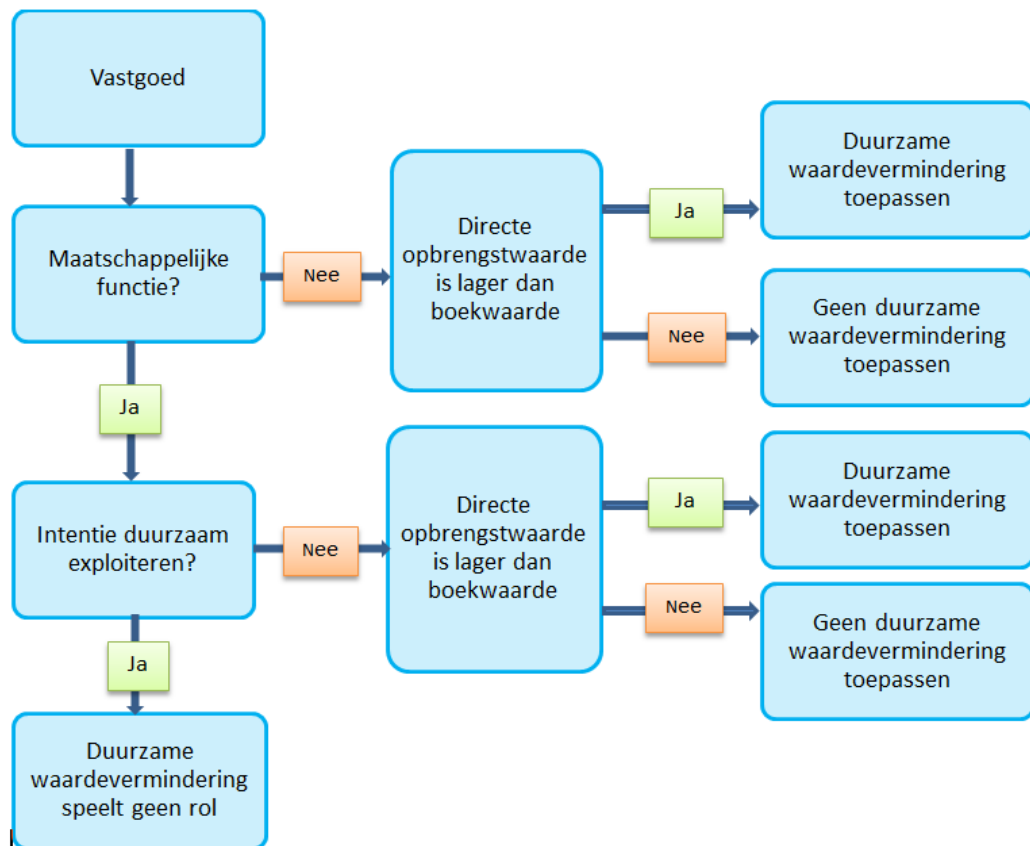
Indien bestuurlijk de intentie bestaat om vastgoed met een maatschappelijke functie te verkopen of als de bestemming wijzigt naar vastgoed met een bedrijfseconomische functie, dan bestaat de mogelijkheid dat een duurzame waardevermindering moet worden verantwoord. In alle andere gevallen is de verkrijgingsprijs de waarderingsgrondslag.

In Utrecht wordt op vastgoed met een maatschappelijke functie alleen dan een duurzame waardevermindering toegepast, wanneer bestuurlijk is besloten het te verkopen of de bestemming te wijziging naar vastgoed met een economische functie.

Bij vastgoed met een bedrijfseconomische functie (te onderscheiden van bedrijfseconomisch nut) gaat het om vastgoed dat door de gemeente wordt aangehouden om bewust winst te realiseren. Om vast te stellen of een duurzame waardevermindering moet worden toegepast, moet de directe opbrengstwaarde worden bepaald. Dit gebeurt bij voorkeur door middel van een onafhankelijke taxatie.

De beslissing om wel of niet af te waarderen wordt als volgt schematisch weergegeven:

5.3.4 Beslisboom afwaarderen

6 Activeren (van materiële vaste activa)

Bij investeringen met meerjarig nut spreiden we de kosten van aanschaf of vervaardiging gelijkmatig over de levensduur van het object. Daarvoor is het nodig deze kosten te activeren. Activeren doen we door de kosten van een investering niet in één keer ten laste van het resultaat te brengen, maar als een bezit op de balans te presenteren. Het geld van de investering zit dan als het ware in bakstenen en beton. In de jaren die volgen worden de kosten ten laste van de betreffende jaarresultaten gebracht, verspreid over de verwachte levensduur van het object. Het bezit wordt in dezelfde periode afgeschreven. Het overeenkomstig object wordt over de jaren minder waard als gevolg van veroudering en/of slijtage.

6.1 Criteria voor activeren

Met ingang van 2017 worden alle investeringen geactiveerd (BBV, artikel 59 lid 1). In afwijking hiervan worden kunstvoorwerpen met een cultuur-historische waarde niet geactiveerd (BBV, artikel 59 lid 2).

Uit het oogpunt van het in de hand houden van de administratieve lasten beveelt de commissie BBV aan in haar notitie Kapitaalgoederen 2007, bij 'omvangcriterium' om een ondergrens te hanteren in termen van minimumbedrag en/of minimale levensduur.

In Utrecht worden investeringen met een meerjarig economisch nut boven de 100.000 euro gemeentelijke middelen altijd geactiveerd. Investeringen met een economische nut onder dat bedrag mogen worden geactiveerd op voorwaarde dat dit op consequente wijze gebeurt. Aankoop van grond wordt altijd geactiveerd.

De ondergrens was in Utrecht 25.000 euro. Deze wordt vanaf 2017 verhoogd naar 100.000 euro. Een partij goederen met een totale kostprijs boven de 100.000 euro wordt eveneens geactiveerd.

De belangrijkste redenen om relatief geringe investeringen niet meer te activeren zijn:

- onnodige administratieve belasting terugdringen waar dat kan
- vermijden van niet noodzakelijke rentelasten ten laste van beleidsbudget
- het niet onnodig inperken van de toekomstige begroting met (kapitaallasten van) aankopen uit het verleden

Daarnaast kan het activeren van aankopen met een aanschafwaarde onder de 100.000 euro nuttig zijn om andere redenen zoals:

- het inzichtelijk houden van gemeentelijk bezit
- koppeling van bezit met een beheersysteem
- het constant houden van kosten die tegen kostprijs jaarlijks aan derden worden gefactureerd.
- het voorkomen van jaarlijkse schommelingen in de gemeentelijke overheadkosten

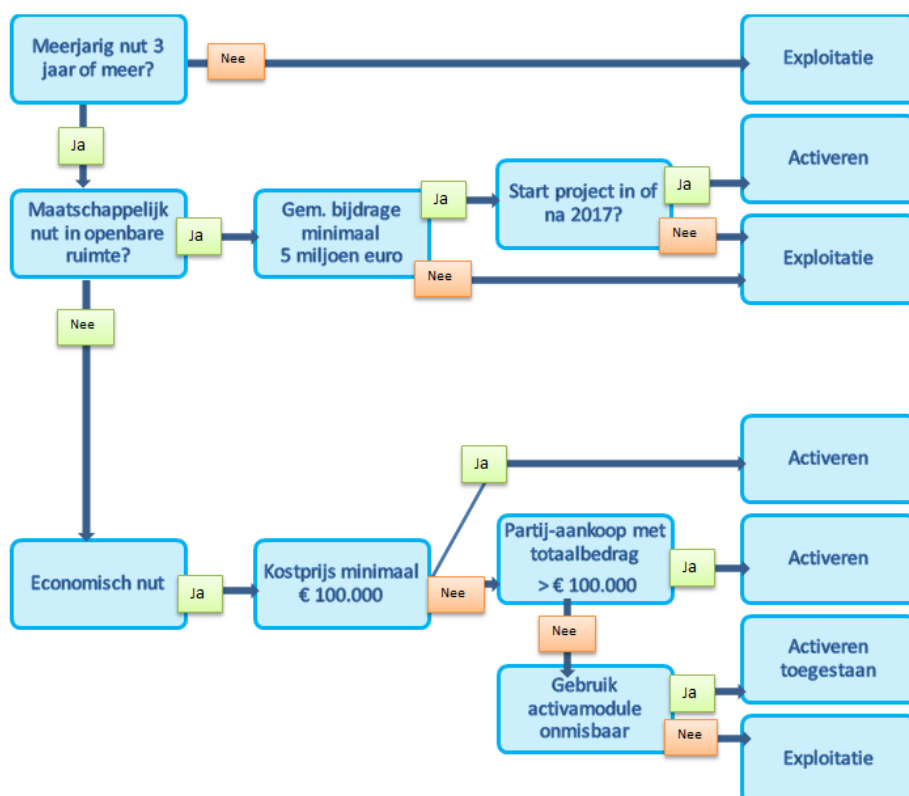
Altijd dient een bijkomend nut van activeren van relatief geringe investeringen afgewogen te worden tegen de nadelen ervan. Dat zijn: extra administratieve belasting, extra rentelasten en meerjarige inperking van toekomstige budgetten door kapitaallasten.

Alle investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut die in uitvoering komen in of na 2017 en de gemeente minimaal 5 miljoen euro kosten, worden geactiveerd.

Bij activa met een economisch nut staan tegenover de lasten gedurende de hele economische levensduur veelal opbrengsten in de vorm van huurontvangsten, leges of subsidies. Uit het oogpunt van corresponderende baten en lasten activeren wij daarom de objecten in deze categorie.

Activa in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut daarentegen genereren geen inkomsten. Zodoende is het argument van corresponderende baten en lasten hierbij niet van toepassing. Tevens bestaat er geen eenduidige levensduur. Zo worden bijvoorbeeld wegen dank zij systematisch onderhoud op basis van structurele budgetten 'voor altijd' in stand gehouden. Om die redenen werden investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut in Utrecht vóór de BBV-wijziging in principe niet geactiveerd. Als aanvullend argument gold hiervoor dat de flexibiliteit in de begroting afneemt als de investeringskosten in de vorm van meerjarige kapitaallasten worden genomen, mede met het oog op de gevolgen voor de ontwikkeling van de gemeentelijke schuldpositie. De Utrechtse financiële verordening bood een uitzonderingsmogelijkheid om te activeren boven een investeringsbedrag uit eigen gemeentelijke middelen van 5 miljoen euro of meer. Gelet op het uitgangspunt bij het doorvoeren van de vernieuwing van het BBV dat het bestaande financiële beleid zo veel mogelijk in stand blijft wordt de ondergrens voor het activeren van investeringen in de openbare ruimte gesteld op 5 miljoen euro.

6.2 Beslisboom: Activeren

6.3 Activa in ontwikkeling

Activa die volgens de criteria van deze nota in aanmerking komen voor activering worden in de loop van de realisatie onder de vaste activa opgenomen als 'lopend actief'.

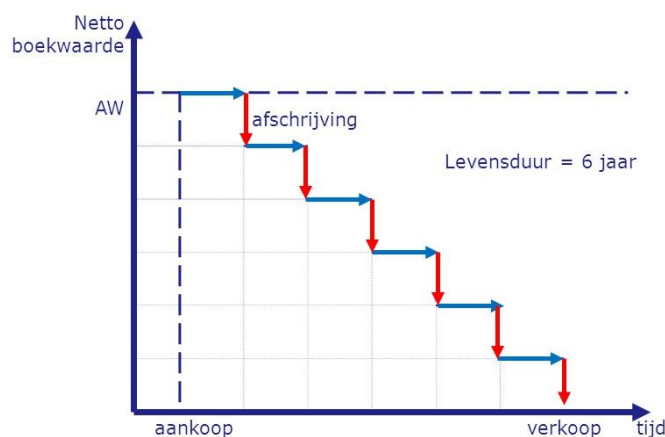
'Lopend actief' is in Utrecht de werknaam voor onderhanden activa. Het gaat hierbij uitsluitend om activa die ontwikkeld worden met de intentie ze voor de eigen beleids- of bedrijfsvoering van de gemeente in te zetten. Over activa in ontwikkeling worden jaarlijks rente berekend. Zie ook 8.2 'Rente tijdens de bouw'.

Onderhanden werk met betrekking tot grondexploitaties en ten behoeve van derden verschillen van de hiervoor genoemde activa in ontwikkeling. De reeds gemaakte kosten voor grondexploitaties en ten behoeve van derden worden op de balansdatum opgenomen onder de vlottende activa 'Onderhanden werken'.

7 Afschrijven

Door investeringen te activeren, kunnen de kosten ervan verdeeld worden over de levensduur van het object. Elk jaar wordt een deel van de kostprijs afgeschreven. Op die manier houdt de waardedaling van het actief gelijke tred met de waardevermindering van het overeenkomstig object door slijtage en veroudering.

Activa met **BEPERKTE** levensduur

Jaarlijkse afschrijvingskosten zijn exploitatielasten en beïnvloeden het jaarresultaat. Het is niet toegestaan om de hoogte van de afschrijving te laten afhangen van het beoogde resultaat (BBV art. 64).

In Utrecht wordt op een consequente wijze afgeschreven. Dit betekent dat de afschrijvingen geschieden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar.

Soortgelijke activa worden op dezelfde wijze gewaardeerd en afgeschreven. Een eenmaal vastgestelde afschrijvingstermijn en afschrijvingsmethode blijft gedurende de gehele economische levensduur van een actief van toepassing.

Utrecht schrijft materiële vaste activa af naar een boekwaarde € 0 (nul euro).

Door naar boekwaarde 0 af te schrijven wordt bereikt dat geen rente- en afschrijvingslasten meer op de exploitatie drukken nadat een object buiten gebruik is gesteld wegens slijtage of veroudering.

Op grond wordt niet afgeschreven.

Bij grond is geen sprake van een duurzame waardevermindering. Daarom is de afschrijving op gronden nihil.

7.1 Startmoment van de afschrijvingen

De commissie BBV adviseert in haar notitie kapitaalgoederen uit 2007: “Investerings waarvan is voorgeschreven dat deze worden geactiveerd dienen uiterlijk op het moment van ingebruikname te zijn geactiveerd als activa in bedrijf [...] Met afschrijven wordt begonnen óf in het jaar waarin het kapitaalgoed gereed komt/verworven wordt en vanaf het moment dat het door de gemeente in gebruik kan worden genomen, óf medio het begrotingsjaar waarin het gereed komt/verworven wordt, óf in het begrotingsjaar dat volgt op het jaar waarin het gereed komt/verworven wordt.”

Om te voldoen aan de BBV richtlijn uit de [notitie ‘Materiële vaste activa’](#) van december 2017, punt 5.2.2 dat eenzelfde startmoment consequent gehanteerd moet worden voor alle investeringen, wordt bovenstaande passage uit de oorspronkelijke nota als volgt aangepast:

Bij **alle investeringen** wordt in Utrecht begonnen met afschrijven op het moment van ingebruikname.

Rioleringen vormen een bijzondere categorie: van nieuwe rioleringen wordt met afschrijven begonnen per de eerste van de maand na het moment waarop het grootste volume aan uitgaven in dat jaar heeft plaatsgevonden.

Investerings met een economisch nut zijn in staat om inkomsten te genereren, bijvoorbeeld huurontvangsten, vanaf het moment dat ze in gebruik genomen (kunnen) worden. De inkomsten zorgen voor dekking van de kapitaallasten die op hetzelfde moment ingaan.

Daarentegen genereren investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut geen inkomsten. De kapitaallasten worden volledig gedekt uit gemeentelijke middelen. Het startmoment van afschrijven is daarom arbitrair.

7.2 Afschrijvingstermijnen

De exacte afschrijvingstermijnen van de onderscheiden activa zoals we die in Utrecht hanteren, zijn opgenomen in een separate Afschrijvingstabel.

Het BBV schrijft niet voor welke termijnen gelden voor welke activa. Het BBV zegt wel dat de afschrijvingstermijn overeen moet komen met de verwachte economische en/of technische

levensduur. Voor de meeste objecten, zoals bijvoorbeeld gebouwen en vervoersmiddelen, wordt met 'economische levensduur' bedoeld de gemiddelde of verwachte gebruiksduur. Bij sommige activa is de gebruiksduur niet in jaren uit te drukken. Dat is bijvoorbeeld het geval met wegen: eenmaal aangelegd worden ze in principe blijvend in stand gehouden. Daarbij maakt het nogal wat uit hoe intensief een weg gebruikt wordt en of er veel zwaar verkeer overheen gaat. In dat laatste geval zal een bovenlaag sneller aan vervanging toe zijn, terwijl de onderlaag veel langer meegaat. Uit het oogpunt van reductie van administratieve lasten, kiezen we voor een eenvoudige oplossing:

Vaste activa in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut worden in Utrecht in 15 jaar lineair afgeschreven.

Geactiveerde kosten verbonden aan het oversluiten van geldleningen kunnen worden afgeschreven. De afschrijvingstermijn mag op grond van BBV artikel 64 lid 4 maximaal gelijk gesteld worden aan de looptijd van de nieuwe lening. Wij gaan uit van de looptijd van de nieuwe lening. De jaarlijkse afschrijving wordt als kosten geboekt op het taakveld treasury. Deze kosten mogen worden meegenomen in de toe te rekenen rente aan investeringen en grondexploitaties.

7.3 Componentenbenadering

De componentenbenadering is een afschrijvingsmethode voor vaste activa die uit meerdere eenheden zijn samengesteld. De samenstellende delen gaan niet allemaal even lang mee. Daarom staat het BBV toe een actief onder te verdelen in componenten, waarbij elke component een andere afschrijvingstermijn krijgt.

De componentenbenadering wordt bijvoorbeeld toegepaste bij een bedrijfsauto met hefinstallatie. Door intensief gebruik is de hefinstallatie eerder aan vervanging toe dan de auto. Een ander voorbeeld is de liftinstallatie in een gebouw.

De commissie BBV doet de aanbeveling om de componentenbenadering en de daarbij behorende splitsing van activa in verschillende eenheden uit praktische overwegingen te beperken.

Utrecht is terughoudend met de toepassing van de componentenbenadering. Deze methode is noodzakelijk indien de grondprijs deel uitmaakt van de kostprijs omdat op grond niet afgeschreven wordt. Bij componenten die apart geactiveerd worden is van belang dat elke component een afschrijvingstermijn krijgt die overeenkomt met zijn economische of technische levensduur.

Het activeren en afschrijven volgens de componentenbenadering gaat uit van vooraf vastgestelde economische of technische levensduur van een beperkt aantal componenten. Een alternatieve, meer flexibele methode is het geleidelijk vormen van een reserve waaruit t.z.t. de vervanging van bepaalde componenten bekostigd wordt. Deze laatste methode heeft de voorkeur als een actief bestaat uit een groot aantal componenten waarvan de werkelijke vervangingsbehoefte vooraf lastig is vast te stellen. Dit is bijvoorbeeld het geval bij multifunctionele gebouwen.

7.4 Afschrijvingsmethoden

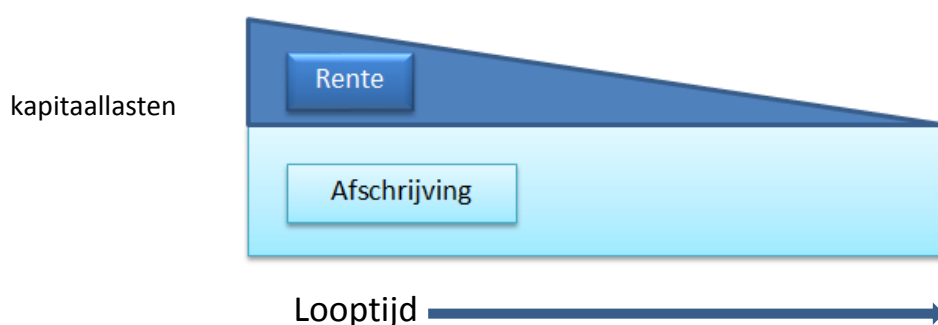
De afschrijvingsmethode van de onderscheiden activa zoals we die in Utrecht hanteren, zijn opgenomen in een separate Afschrijvingstabel.

Er is keuze uit twee afschrijvingsmethoden: lineair of annuïtair. Het BBV schrijft niet voor welke van

de twee wanneer gebruikt moet worden. Als de keuze eenmaal gemaakt is, moet die consequent gevolgd worden. Hierna lichten we beide methoden kort toe met argumenten waarom we kiezen voor de ene of de andere.

7.4.1 Lineaire afschrijvingsmethode

Bij de lineaire afschrijvingsmethode dalen de kapitaallasten van jaar tot jaar. Het afschrijvingsbedrag blijft jaarlijks even hoog, maar doordat de boekwaarde daalt, nemen de rentelasten jaarlijks af.

Illustratie: Lineaire afschrijvingsmethode geeft afnemende kapitaallasten

Over het geheel genomen geeft deze afschrijvingsmethode de minste lasten in de exploitatie van een actief. Dit komt doordat de rentecomponent in totaliteit kleiner is dan bij de annuïtaire afschrijvingsmethode. De lineaire afschrijvingsmethode past bij objecten die:

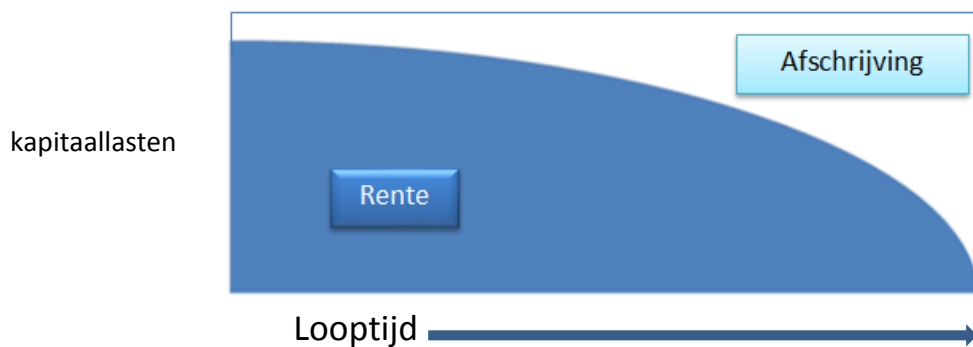
- naargelang het gebruik snel in waarde dalen, bijvoorbeeld: vervoermiddelen en ICT hardware
- geen opbrengsten genereren maar hoofdzakelijk met gemeentelijke bijdragen bekostigd worden, bijvoorbeeld objecten in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

In Utrecht wordt over het algemeen de lineaire afschrijvingsmethode toegepast bij vaste activa :

- waarbij de economische waarde in het begin relatief snel daalt
- waarvan de kapitaallasten grotendeels ten laste komen van gemeentelijke middelen
- in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut

7.4.2 Annuïtaire afschrijvingsmethode

Bij de annuïtaire afschrijvingsmethode blijven de kapitaallasten gelijk gedurende de hele economische levensduur. In de beginjaren is de boekwaarde nog hoog en zijn de rentelasten daarom hoger. De hogere rentelasten worden gecompenseerd door minder snel af te schrijven. In de laatste jaren daalt de boekwaarde snel door grotere afschrijvingsbedragen. De rentelasten zijn dan evenredig laag.

Illustratie: Annuïtaire afschrijvingsmethode geeft gelijkblijvende kapitaallasten

Door de gelijkblijvende jaarlasten past deze afschrijvingsmethode bij objecten die structureel opbrengsten genereren, bijvoorbeeld gebouwen waarvoor huur ontvangen wordt waarmee onder andere rente en afschrijving bekostigd worden. Er is dan een match tussen baten en lasten. Activa ten behoeve van de gemeentelijke bedrijfsvoering worden wegens de gelijkblijvende structurele kapitaallasten ook annuïtair afgeschreven.

In Utrecht wordt over het algemeen de annuïtaire afschrijvingsmethode toegepast bij:

- gebouwen en gebouwgebonden installaties
- vaste activa die bekostigd worden uit structurele inkomsten
- vaste activa die bekostigd worden uit een bandbreedte voor investeringen

7.5 Categorieën (afschrijvingstabel)

Voor de afschrijvingstermijnen en -methode van de onderscheiden categorieën vaste activa stelt het college een afschrijvingstabel vast. De raad wordt hierover geïnformeerd.

Het is in Utrecht toegestaan af te wijken van de vastgestelde afschrijvingstabel. In die gevallen dient per individueel project vooraf toestemming van de raad te worden verkregen.

Het college legt afwijkingen van de vastgestelde afschrijvingstabel expliciet ter besluitvorming aan de gemeenteraad voor bij de kredietaanvraag. Vaste activa zijn onderverdeeld in categorieën en sub-categorieën naargelang de aard en de gemiddelde levensduur van de objecten. De indeling van de activa in de afschrijvingstabel past binnen de hoofdcategorieën, die het BBV voorschrijft. Dit zijn:

- gronden en terreinen
- woonruimten
- bedrijfsgebouwen
- grond- weg- en waterbouwkundige werken
- vervoermiddelen
- machines, apparaten en installaties
- overige materiële vaste activa

Het komt voor dat een object uit verschillende hoofdcomponenten bestaat die elk onder een andere

categorie vallen. Bijvoorbeeld vervoermiddelen waarop een installatie is gemonteerd. Bij activering met componentenbenadering wordt elke component binnen zijn eigen klasse geactiveerd. Als geen componentenbenadering wordt toegepast, valt het geheel binnen de categorie van de component met de grootste economische waarde.

8 Rente

Voor een nadere toelichting over rente wordt verwezen naar het financieringsstatuut van de gemeente Utrecht.

8.1.1 Betaalde rente

Rente die betaald word over geleend geld is een reële uitgave. Deze uitgave wordt als last verantwoord in het programma algemene middelen.

8.1.2 Omslagrente

De financiering van investeringen brengt rentelasten met zich mee. In Utrecht hanteren we het systeem van integrale financiering. Dat betekent dat de werkelijk betaalde rente op leningen niet rechtstreeks doorbelast wordt aan individuele investeringsprojecten maar wel naar evenredigheid wordt verdeeld (= omgeslagen) over de vaste activa en de activa in ontwikkeling. Het is een vergoeding voor het beslag dat de boekwaarde van een investering legt op de financieringsmiddelen van de gemeente. Het rentepercentage wordt vastgesteld conform BBV-regels.

Illustratie: omslagrente

8.2 Rente tijdens de bouw

In Utrecht worden gemaakte kosten tijdens de bouw verhoogd met omslagrente. Ontvangen bijdragen van derden tijdens de bouw verlagen per saldo de omslagrente.

Aan lopende activa wordt omslagrente toegerekend. Het is verplicht om tijdens de bouw de oplopende investeringskosten te verlagen met voor dat project ontvangen bijdragen van derden, teneinde het kostenverhogend effect van de omslagrente te drukken.

Over een batig saldo wordt geen omslagrente vergoed, tenzij dit uitdrukkelijk in de voorwaarden van de externe bijdragen is opgenomen.

8.3 Rente tijdens de exploitatie

In Utrecht wordt jaarlijks over de boekwaarde van vaste activa in exploitatie rente toegerekend, ongeacht hoe ze gefinancierd zijn.

Deze rentelasten maken deel uit van de exploitatielasten van het actief.

9 Financiële dekking van kapitaallasten

De lasten als gevolg van het over de jaren spreiden van investeringskosten zijn de kapitaallasten, die bestaan uit de som van afschrijvingslasten en rentelasten. Kapitaallasten maken deel uit van de exploitatielasten. Kapitaallasten kunnen op drie verschillende manieren financieel gedekt worden:

- door inkomsten van derden
- met (structureel) kapitaallastenbudget
- met onttrekkingen uit een activareserve

9.1.1 Dekking uit inkomsten van derden

Bij investeringen met een economisch nut zoals gebouwen en rioleringen worden de kapitaallasten doorgaans gedekt uit huurinkomsten, heffingen en dergelijke. Uitgangspunt hierbij is dat de externe bijdragen van een kostendekkend niveau zijn. Indien de inkomsten voor onvoldoende dekking zorgen, worden gemeentelijke middelen ingezet als aanvullende dekking. Dat gebeurt door middel van een structureel kapitaallastenbudget óf door vorming van een activareserve.

9.1.2 Dekking uit structureel kapitaallastenbudget

Enkele beleidsprogramma's beschikken over een bandbreedte voor investeringen. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de programma's Onderwijs en Sport. De bandbreedte is een vooraf bepaald investeringsvolume waarbij een deel van de structurele exploitatiebudgetten bestemd is voor kapitaallasten. Doordat deze budgetten de jaarlijkse indexatie volgen blijven ze waardevast. Deze methode garandeert dat er in de toekomst voldoende financiële ruimte is voor vervangende nieuwbouw. Daarom heeft zij de voorkeur boven de methode met een activareserve.

9.1.3 Activareserve = kapitaallastenreserve

Als er geen inkomsten van derden zijn voor de financiële dekking van kapitaallasten en er is ook geen bandbreedte voor investeringen waaruit structurele kapitaallasten worden gedekt, dan dient in Utrecht voor nieuwe investeringen een kapitaallastenreserve gevormd te worden. Dit geldt met name voor investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut waarvoor alleen projectgebonden incidentele budgetten beschikbaar worden gesteld.

Een kapitaallastenreserve, ook wel 'activareserve' genoemd, is een bestemmingsreserve die dient ter financiële dekking van kapitaallasten gedurende de levensduur van een actief.

Bij te activeren nieuwe investeringen met geen of onvoldoende dekking voor kapitaallasten uit externe bijdragen en bij afwezigheid van een bandbreedte voor investeringen met een structureel kapitaallastenbudget, dient in Utrecht altijd een kapitaallastenreserve gevormd te worden die qua opbouw, grootte en verloop een afspiegeling vormt van het bijbehorende actief.

De kapitaallastenreserve wordt gevormd in hetzelfde tempo en volume waarin de uitgaven en inkomsten voor het actief plaats vinden. Zo wordt voorkomen dat de investeringskosten onnodig met rentelasten verzwaaard worden.

De activareserve wordt gevormd ten laste van het budget van het beleidsprogramma waarbinnen de investering plaats vindt. Een activareserve is dus altijd één op één gekoppeld aan een investering binnen een bepaald beleidsveld. De activareserves dienen voor dat specifieke doel bestemd te blijven.

Doordat de kapitaallasten gedurende de hele looptijd gedekt worden uit de kapitaallastenreserve, wordt geen onnodig beslag gelegd op toekomstige nog te bestemmen programmabudgetten. Hierdoor wordt voorkomen dat de schulddispositie onnodig oploopt. Gedurende de levensduur van het actief hebben de kapitaallasten in de exploitatie een even grote tegenhanger onder de baten in de vorm van een onttrekking uit de activareserve.

Tijdens de levensduur van het object valt de kapitaallastenreserve vrij volgens dezelfde (afschrijvings-) parameters als die van het overeenkomstige actief.

Bij uitzondering is het in Utrecht toegestaan om de vorming van een kapitaallastenreserve geheel of gedeeltelijk achterwege te laten. In die gevallen dient per individueel project vóóraf toestemming van de raad te worden verkregen. Bij een dergelijke kredietaanvraag dient de impact van de kapitaallasten op de meerjarenbegroting te worden toegevoegd.

Het besluit of een investering voor deze uitzonderingsvorm in aanmerking komt, vraagt om een zorgvuldige afweging van beleidsinhoudelijke en financiële belangen die is voorbehouden aan de Raad. Deze uitzonderingsbepaling is bestaand financieel beleid (Financiële Verordening). Investeringskosten activeren zodat toekomstige rente- en afschrijvingslasten ten laste komen van programmabudgetten beperkt de toekomstige bestedingsruimte. Het achterwege laten van de vorming van een activareserve als de middelen daartoe niet voorhanden zijn, belast de gemeentelijke schulddispositie.

10 Investing in relatie tot een grondexploitatie

Een investering in functie van een (nog te openen) grondexploitatie heeft te maken met specifieke regels. Dat is het geval bij de aanleg van bovenwijkse voorzieningen zoals bijvoorbeeld toegangswegen en bruggen. De vraag is dan: in hoeverre houdt de bovenwijkse voorziening rechtstreeks verband met de betreffende grondexploitatie. Want van dat deel zijn de kosten toe te rekenen aan de grondexploitatie. De investeringskosten zijn in dat geval een onderdeel van de vervaardigingskosten van de grondexploitatie en worden niet als materieel vast actief opgenomen op de balans.

Voor het bepalen van de maximaal toerekenbare kostensoorten, sluit het BBV aan bij de kostensoortenlijst in [artikel 6.2.4 van het Besluit ruimtelijke Ordening](#).

In 2019 is de [Notitie grondbeleid in begroting en jaarstukken](#) van de commissie BBV uitgekomen. Deze notitie biedt handvatten om af te wegen welk deel van een investering aan de grondexploitatie kan worden toegerekend. Kernbegrippen daarbij zijn ‘causaliteit’, ‘proportionaliteit’ en ‘profijtbeginsel’. De afweging vindt plaats door de gemeenteraad.

Causaliteit

Indien een direct oorzakelijk verband bestaat tussen de kosten van een investering in de openbare ruimte en de ontwikkeling van de grondexploitatie, dan kunnen deze kosten tot de vervaardigingsprijs van de grondexploitatie worden gerekend.

Proportionaliteit en profijtbeginsel

Van belang hierbij is om te kijken naar het nut van de kosten voor die bepaalde locatie. Als meerdere locaties profijt hebben van bepaalde kosten, worden deze kosten naar rato verdeeld over de betrokken locaties. Indien het uit de maatschappelijke investering voortvloeiende nut voor de grondexploitatie aanzienlijk hoger is dan het algemeen nut, dan behoort deze investering tot de vervaardigingskosten van de grondexploitatie. Deze afweging kan ook resulteren in een gedeeltelijke toerekening aan de grondexploitatie.

In geval van toerekening van de kosten van een investering aan één of meerdere grondexploitaties, moet de uitkomst van de verhouding algemeen nut en nut voor de grondexploitatie, op basis van causaliteit, proportionaliteit en profijtbeginsel, beargumenteerd door de Raad worden vastgesteld.

Mochten gewijzigde omstandigheden en inzichten aanleiding zijn om terug te komen op de gedane vaststelling door de Raad, dan biedt het BBV daartoe de mogelijkheid, maar alleen onder bepaalde voorwaarden. Dit kan zowel voor reeds gemaakte als voor nog te maken kosten van bestedingen in de openbare ruimte.

Na vaststelling door de Raad is het alleen onder voorwaarden toegestaan bestedingen die eerder als kosten van de grondexploitatie werden aangemerkt als investeringen op de balans te activeren onder de materiële vaste activa.

De voorwaarden voor overheveling van bestedingen openbare ruimte zijn opgenomen in bijlage 2 van de [Notitie grondbeleid in begroting en jaarstukken \(2019\)](#).

Bovenwijkse voorzieningen zijn in deze context investeringen met maatschappelijk nut. Hetzelfde geldt voor de eerste aanleg van riolering binnen een grondexploitatie. In alle andere gevallen gaat het om een gemeentelijke investering met economisch nut en moet deze als zelfstandig actief in zijn geheel worden geactiveerd en als materieel bezit op de balans worden opgenomen. Voorbeelden zijn: een parkeergarage en een sportvoorziening.

Niet parallel lopen van de faseringen.

Soms wordt met de realisatie van een bovenwijkse voorziening gestart voordat de grondexploitatie is geopend. In andere gevallen start de realisatie van een bovenwijkse voorziening pas nadat de grondexploitatie is afgesloten. In beide gevallen is het mogelijk (een deel van) de bovenwijkse

voorziening aan de grondexploitatie toe te rekenen als voldaan wordt aan bovengenoemde criteria van causaliteit, proportionaliteit en profijtbeginsel. Hierna staat hoe dat gaat.

Start van een bovenwijkse voorziening vóór opening van de betreffende grondexploitatie.

Het deel van de kosten van een bovenwijkse voorziening dat aan een *in de toekomst* te openen grondexploitatie wordt toegerekend, wordt in eerste instantie geactiveerd. In de periode van activering tot en met de opening van de betreffende grondexploitatie, moet worden afgeschreven conform de regels eerder in deze notitie. Zodra de grondexploitatie wordt geopend kan de resterende boekwaarde worden ingebracht als kosten in de grondexploitatie. Het besluit hiertoe moet beargumenteerd door de Raad worden genomen.

Start van een bovenwijkse voorziening ná afsluiting van de betreffende grondexploitatie

Sparen voor een bovenwijkse voorziening die wordt aangelegd *nadat* de grondexploitatie wordt afgesloten, vindt plaats via een door de Raad in te stellen bestemmingsreserve. Toevoegingen aan deze reserve kunnen uitsluitend plaatsvinden via resultaatbestemming. Hetzij uit (een deel van) het positieve resultaat van de afgesloten grondexploitatie, hetzij uit algemene middelen.

Bijlage 1: Overzicht van de belangrijkste regels

1. Immateriële kosten voor het realiseren van een bepaald actief in eigendom van de gemeente, worden in Utrecht geactiveerd vanaf het moment dat het inhoudelijk en financieel kader is vastgesteld c.q. het investeringskrediet is vrijgegeven door de gemeenteraad. Immateriële kosten in de fase(n) daarvóór worden in Utrecht niet geactiveerd. Op basis van een onderbouwd voorstel kan de gemeenteraad een separaat voorbereidingskrediet verstrekken (4.2.2).
2. Bijdragen aan activa in eigendom van derden worden in Utrecht over het algemeen niet geactiveerd, maar rechtstreeks ten laste van het resultaat gebracht (4.2.3).
3. Bij omvangrijke ruimtelijke projecten wordt in Utrecht tot de vervaardigingsprijs gerekend en mee geactiveerd: een redelijk deel van de interne uren en overige indirecte kosten van de fasen 3 tot en met 5 uit het Utrechts Plan Proces (UPP) model. De fasen 1 en 2 volgens dit model worden direct ten laste van het resultaat van het betreffende boekjaar gebracht (5.2.2).
4. Bij projecten in de bedrijfsvoering zoals ICT-projecten wordt in Utrecht tot de verwervings- c.q. vervaardigingsprijs gerekend en mee geactiveerd: een redelijk deel van de interne uren en overige indirecte kosten van de fasen 2 en 3 volgens het prince-2 model. De kosten in fase 1 en 4 volgens dit model worden direct ten laste van het resultaat van het betreffende boekjaar gebracht (5.2.2).
5. In Utrecht wordt op vastgoed met een maatschappelijke functie alleen dan een duurzame waardevermindering toegepast, wanneer bestuurlijk is besloten het te verkopen of de bestemming te wijziging naar vastgoed met een economische functie (5.3.3).
6. Alle investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut die in uitvoering komen in of na 2017 en de gemeente minimaal 5 miljoen euro kosten, worden geactiveerd (6.1)
7. In Utrecht worden investeringen met een meerjarig economisch nut boven de 100.000 euro (was: 25.000) gemeentelijke middelen altijd geactiveerd. Investeringen met een economische nut onder dat bedrag mogen worden geactiveerd op voorwaarde dat dit op consequente wijze gebeurt (6.1).
8. Bij alle investeringen wordt in Utrecht begonnen met afschrijven op het moment van ingebruikname (7.1).
9. In Utrecht wordt over het algemeen de lineaire afschrijvingsmethode toegepast bij vaste activa:
 - waarbij de economische waarde in het begin relatief snel daalt
 - waarvan de kapitaallasten grotendeels bekostigd worden uit gemeentelijke middelen
 - in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut (7.4.1).
10. In Utrecht wordt over het algemeen de annuïtaire afschrijvingsmethode toegepast bij:
 - gebouwen en gebouwgebonden installaties

- vaste activa die bekostigd worden uit structurele inkomsten
 - vaste activa die bekostigd worden uit een bandbreedte voor investeringen (7.4.2)
11. Bij te activeren nieuwe investeringen met geen of onvoldoende dekking voor kapitaallasten uit externe bijdragen en bij afwezigheid van een bandbreedte voor investeringen met een structureel kapitaallastenbudget, dient in Utrecht altijd een kapitaallastenreserve gevormd te worden die qua opbouw, grootte en verloop een afspiegeling vormt van het bijbehorende actief (9.1.3).
 12. Bij uitzondering is het in Utrecht toegestaan om de vorming van een kapitaallastenreserve geheel of gedeeltelijk achterwege te laten. In die gevallen dient per individueel project vóóraf toestemming van de raad te worden verkregen. Bij een dergelijke kredietaanvraag dient de impact van de kapitaallasten op de meerjarenbegroting te worden toegevoegd (9.1.3).
 13. In geval van toerekening van de kosten van een investering aan één of meerdere grondexploitaties, moet de uitkomst van de verhouding algemeen nut en nut voor de grondexploitatie, op basis van causaliteit, proportionaliteit en profijtbeginzel, beargumenteerd door de Raad worden vastgesteld (10).
 14. Na vaststelling door de Raad is het alleen onder voorwaarden toegestaan bestedingen die eerder als kosten van de grondexploitatie werden aangemerkt als investeringen op de balans te activeren onder de materiële vaste activa (10).

Bijlage 2: Verklarende woordenlijst

Activa (enkelvoud: actief of activum)

Activa zijn de bezittingen van de gemeente op een bepaald moment, de waarde ervan uitgedrukt in euro's.

Activa met een economisch nut

Gemeentelijke bezit dat kan bijdragen aan het genereren van inkomsten en/of verhandelbaar is

Activa in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut

Gemeentelijk bezit dat niet verhandelbaar is en niet bijdraagt aan het genereren van middelen

Activa in ontwikkeling

Werken die bestemd zijn voor meerjarig eigen gebruik en op de balansdatum nog niet gereed zijn. Ook wel 'lopende activa' genoemd

Activareserve

Een reserve voor de financiële dekking van kapitaallasten gedurende de afschrijvingstermijn van een actief.

Activeren

Het op de balans presenteren van de financiële waarde van een kapitaalgoed met meerjarig nut dat vanaf dat moment als bezit kan worden beschouwd

Afschrijven

Het op systematische wijze ten laste van de exploitatie brengen van een investering. Hiermee wordt in de boekhouding de waardedaling door veroudering en/of slijtage tot uitdrukking gebracht.

Afschrijvingsmethode: zie lineaire en annuïtaire afschrijvingsmethode

Agio/Disagio

Agio is het verschil tussen het bedrag waarvoor een lening wordt aangegaan en het bedrag dat aan de geldnemer wordt uitgekeerd. Bij aandelen is agio het verschil tussen de nominale waarde en het bedrag dat feitelijk betaald is voor de aandelen. Bij disagio is minder betaald dan de nominale waarde.

Annuïtaire afschrijvingsmethode

Deze methode kent een jaarlijks gelijkblijvend bedrag aan rente en afschrijving. In de beginjaren is de afschrijvingscomponent laag en de rentecomponent hoog. Tegen het einde is deze verhouding omgekeerd.

Balans

De balans geeft de grootte en de samenstelling van het vermogen van de gemeente weer op een bepaald tijdstip. De bezittingen staan aan de activa-kant, dat is de linkerkant van de balans. Aan de passiva-kant, dat is de rechterkant, staat hoe de het bezit gefinancierd is.

Boekwaarde

Dit is de waarde van een actief op een bepaald moment. De boekwaarde wordt bepaald door de verkrijgings- of vervaardigingsprijs te verminderen met de reeds gedane afschrijvingen.

Boekwinst/- verlies

Het verschil tussen de boekwaarde en de actuele verkoopprijs

Componentenbenadering

Dit houdt in dat verschillende samenstellende delen van een materieel vast actief afzonderlijk worden afgeschreven, elk naargelang zijn eigen waardeverloop.

Causaliteit

oorzakelijk verband

Economische waarde

De verkoopwaarde in het vrije economische verkeer

Economische levensduur

De periode waarin het actief of productiemiddel normaal kan worden gebruikt, inkomsten kan genereren en/of verkocht kan worden.

Exploitatie

Dit is het uitbaten van bezittingen zoals het gebruik van gebouwen of goederen of het uitvoeren van een dienst.

Financiële vaste activa

Een categorie van activa die een financiële waarde vertegenwoordigen zoals bijvoorbeeld verstrekte leningen

Grondexploitatie

Een grondexploitatie (soms afgekort tot grex) is een begroting die wordt opgesteld om grondkosten en grondopbrengsten van een ruimtelijk ontwikkelingsplan (zoals een nieuw bestemmingsplan) in beeld te brengen.

Immateriële vaste activa

Een categorie van bezittingen die niet tastbaar zijn zoals bijdragen aan activa in eigendom van derden

Investerings

Investerings zijn de uitgaven die de gemeente doet voor de aanschaf of vervaardiging van kapitaalgoederen.

Investerings met economisch nut

Investerings hebben een economisch nut indien ze verhandelbaar zijn (er een markt voor is) en/of indien ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen, bijvoorbeeld door het vragen van rechten, heffingen, leges of prijzen.

Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut

Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut genereren geen middelen, maar

vervullen wel duidelijk een publieke taak. Het betreft investeringen in bijvoorbeeld wegen, water en groenvoorzieningen.

Kapitaalgoederen

Objecten met een meerjarig nut.

Kapitaallasten

De jaarlijkse exploitatielasten van rente en afschrijving die verbonden zijn aan activa

Kapitaallastenreserve: zie activareserve

Levensduurverlengende investering

Een investering met als doel de levensduur van een bestaand actief substantieel te verlengen

Lineaire afschrijvingsmethode

Deze methode kent een jaarlijks dalend bedrag aan lasten. De afschrijvingscomponent blijft jaarlijks gelijk. Als gevolg van een daling van de boekwaarde neemt de jaarlijkse rentelast af.

Lopende activa: zie Activa in ontwikkeling

Materiële vaste activa

Bezittingen van de gemeente van stoffelijke aard met een meerjarig nut. Voorbeelden zijn onder andere: grond, gebouwen, wegen en machines

Netto methode

Bezittingen worden op de balans opgenomen tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs minus bijdragen van derden.

Omslagrente

Rentelasten die op een systematische manier worden toegerekend aan de activa. Het is een vergoeding voor het beslag dat de boekwaarde van een investering legt op de financieringsmiddelen van de gemeente.

Profijtbeginsel

Het uitgangspunt dat openbare voorzieningen zo veel mogelijk betaald moeten worden door degenen die er profijt van hebben.

Proportionaliteit

Op grond van evenredigheid

Uitbreidingsinvestering

Aankoop of vervaardiging van een nieuw kapitaalgoed dat een toevoeging betekent aan het volume en/of de kwaliteit van de bestaande kapitaalgoederen

Rente: zie Omslagrente

Restwaarde

De opbrengstwaarde die na de gebruikstermijn nog gerealiseerd kan worden.

Technische levensduur

Het aantal jaren dat een object werkelijk meegaat voordat het versleten is of tot het moment waarop het geen productieve prestaties meer kan leveren.

Vaste activa

De bezittingen van de gemeente waarin het benodigde vermogen meerdere jaren is vastgelegd. We onderscheiden materiële, immateriële en financiële vaste activa.

Verkrijgingsprijs

Het bedrag dat betaald is om activa aan te schaffen. Dit is de inkoopprijs plus bijkomende kosten.

Vervaardigingsprijs

De kosten die gemaakt zijn voor het in eigen beheer vervaardigen van een actief

Vervangingsinvestering

Het vervangen van een actief waarvan de technische of economische levensduur is verstreken.